

VYPRÁVĚNÍ MÍSTA: VÝVOJ KONCEPTU

Adam Čermák

Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, e-mail: adam.cermak@natur.cuni.cz

Abstract: This article explores the concept of place narration as a key framework for understanding the relationship between humans and their environment. Place narration is understood as a process in which individuals and communities create and share stories that shape cognitive maps of the world and give meaning to spaces. The text first offers a theoretical anchoring of the concept in humanistic and cultural geography and traces its development from phenomenological approaches through the postmodern turn to contemporary digital and participatory forms. It then presents six methodological approaches suitable for studying place narration, four of which are qualitative (narrative interviews, oral history, participatory mapping, visual methods) and two quantitative (text corpus analysis, spatial visualization in GIS). The article highlights the epistemological foundations of each method and their limitations and proposes combining them to comprehensively capture the subjective and collective meanings of place. Place narration is presented as a tool that enriches geographical theory and practice and contributes to a deeper understanding of the spatial aspects of human existence.

Keywords: place narration, humanistic geography, cultural geography, narrative methods, participatory mapping, GIS

1 ÚVOD

Koncept „vyprávění místa“ se v posledních dekádách stal jedním z klíčových teoretických rámců, skrze které lze nahlížet vztah mezi člověkem a prostředím. Místo přestává být chápáno pouze jako fyzická lokalita či prostorová jednotka, ale stále více jako dynamický uzel významů, vzpomínek a interakcí. Vyprávění místa se zaměřuje na to, jak jedinec – prostřednictvím osobních příběhů a sdílených narativů – vytváří a transformuje význam konkrétního místa, ve kterém žije, pracuje či odpovídá. Takové příběhy rozkrývají, jak každodenní činnosti a sociální interakce formují kognitivní mapu světa, a ukazují, jak se prostor stává „žitým“ (Lefebvre, 1991) – tedy jak se proměňuje v místo nabitě významem prostřednictvím zkušenosti.

Zkoumání vyprávění místa má zásadní epistemologický význam pro geografii. Tento přístup upozorňuje na pluralitu a subjektivitu geografického poznání a odráží širší posun od deskriptivního a kartografického uchopení prostoru k interpretativní-

mu pohledu, který zdůrazňuje význam narativu. Umožňuje nahlédnout, jak se prostorové identity konstruují a reprodukují, jak se prolínají osobní, kulturní a historické vrstvy významů (Christou, 2006) a jak tyto narativy formují kolektivní paměť a sociální soudržnost (Cronon, 1992). Zároveň otevírá otázky moci a reprezentace – kdo má možnost své příběhy artikulovat a kdo zůstává nevyslyšen.

Cílem článku je představit a kriticky interpretovat vývoj konceptu vyprávění místa v geografickém myšlení. Zvláštní pozornost je věnována epistemologickým základům a metodologickým přístupům, které umožňují zachytit narativní dimenzi prostoru. Článek dále zdůrazňuje postmoderní kontext, v němž se vyprávění místa stává nástrojem akademické analýzy i praktického plánování, a poukazuje na jeho roli při formování budoucích podob prostoru.

2 TEORETICKÉ ZAKOTVENÍ

Pojem místa má své kořeny v nejstarších filosofických úvahách. Aristotelés (1984) chápe místo (topos) jako základní rámec bytí, v němž se odehrává život, a připisuje mu ontologický status. Tento přístup se v moderní době dále rozvinul v fenomenologii. Heidegger (1927) zdůrazňuje, že lidská existence je vždy situovaná – „být ve světě“ znamená být v konkrétním prostoru a vztahovat se k němu. Merleau-Ponty (1969) pak upozorňuje, že vnímání místa je tělesně zprostředkované a vždy zakotvené v žité zkušenosti. Tyto myšlenky připravily půdu pro pozdější chápání místa jako prostoru nabitého významem a pro důraz na subjektivní dimenzi prostoru.

Ve 20. století začal jazyk hrát stále větší roli v tom, jak se místo chápe a zkoumá. Saussure (1989) ukázal, že význam vzniká v systému znaků a vztahů, nikoli v jednotlivých slovech. Tato lingvistická revoluce inspirovala strukturalisty a naratology, jako byl Propp (1928) či Barthes (1966), kteří se zabývali tím, jak příběhy vytvářejí významové struktury. Hayden White (1973) rozšířil tento přístup na historiografii a ukázal, že dějiny jsou vždy vyprávěním, které vybírá, třídí a interpretuje fakta. Z tohoto pohledu se i příběhy o místech stávají nástrojem, kterým společnost formuje vlastní paměť a identitu.

Psychologie přinesla důležitý vhled do toho, jak lidé konstruují mentální obrazy prostoru. Kevin Lynch (1960) ukázal, že vnímání města je selektivní a opírá se o určité klíčové prvky, které se ukládají do kognitivní mapy. Jerome Bruner (1990) zdůraznil, že narativní myšlení je základní cestou, jak lidé chápou svět a dávají mu smysl. Příběh se tak stal nástrojem nejen sdílení, ale i organizace zkušenosti. Tím se otevírá možnost chápat místo jako celek, který si jedinec neustále rekonstruuje a interpretuje prostřednictvím příběhů.

Na tuto teoretickou přípravu navázala v 70. letech humanistická geografie. Yi-Fu Tuan (1977) vnesl do geografického myšlení pojem místa jako „osvojeného prostoru“, který je utvářen zkušeností a emocemi. Edward Relph (1976) upozornil na ohrožení autenticity míst v moderním světě, kde dochází k jejich uniformizaci a ztrátě jedinečnosti. Humanistická geografie tak vyzdvihla osobní a existenciální

rozměr prostoru a otevřela cestu zkoumání, jak lidé své místo nejen obývají, ale i vyprávějí.

Postmoderní a kulturní obrat v 80. a 90. letech přinesl nový důraz na pluralitu hlasů a procesualitu místa. Massey (2013) popsala místo jako otevřený proces, v němž se střetávají různé sociální trajektorie, a zdůraznila jeho proměnlivost a neukončenost. Cresswell (2014) shrnuje, že místo není pouze lokalitou, ale i souborem významů a hodnot, které se neustále vyjednávají. Tyto přístupy ukázaly, že příběhy o místě nejsou neutrální, ale vždy odrážejí určitou perspektivu a mocenské vztahy.

Paralelně se v antropologii rozvíjel interpretativní přístup, který vyzdvihoval význam „hustého popisu“ (Geertz, 1973). Příběhy se začaly chápat jako klíč k pochopení kultury a každodennosti. Orální historie zaznamenávala hlasy těch, kteří byli dříve z akademických diskurzů vyloučeni, a umožňovala rekonstruovat lokální paměť. Pro geografii to znamenalo posun k inkluzivnějšímu zkoumání míst a jejich dějin.

Narativní obrat v sociologii (Polkinghorne, 1988; Riessman, 1993) přinesl důraz na příběh jako základní prostředek konstrukce sociální reality. Identita a místo se začaly chápat jako vzájemně podmíněné – lidé utvářejí místo svým vyprávěním a místo zpětně ovlivňuje jejich identitu. Vyprávění místa se stalo nástrojem posilování komunitní soudržnosti, ale i prostředkem pro reflexi sociálních nerovností a mocenských vztahů.

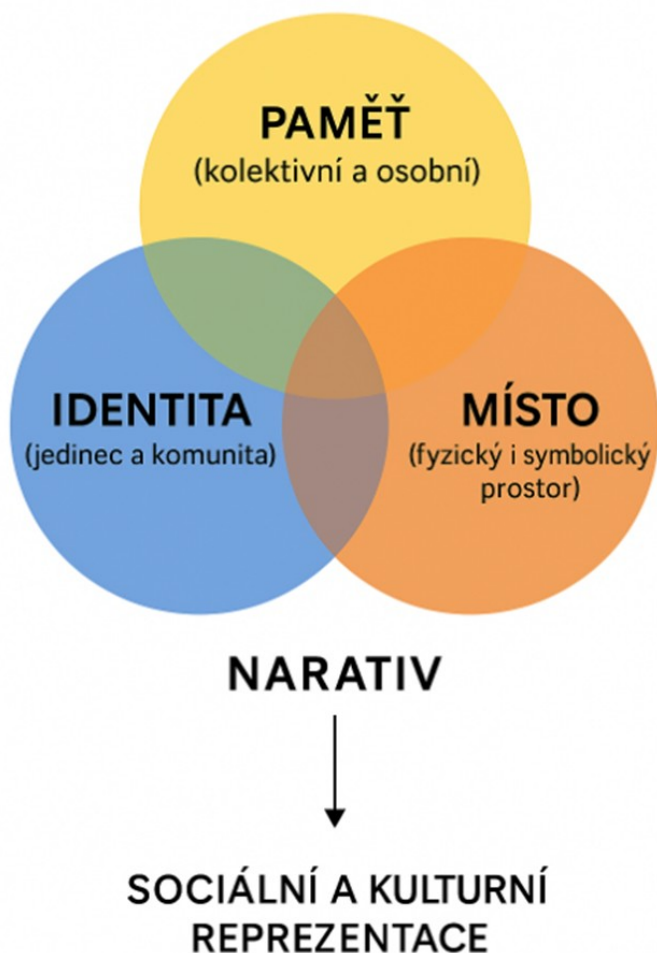
V 21. století vstoupilo vyprávění místa do digitálního prostoru. Rozvoj interaktivních nástrojů, jako jsou „story maps“, lokativní média a participativní mapování (de Souza e Silva a Frith, 2012), umožňuje vizualizovat příběhy přímo v geografickém kontextu a otevírá nové možnosti jejich sdílení. Tyto nástroje propojují individuální a kolektivní perspektivu a zpřístupňují narativy širší veřejnosti.

Současné teoretické diskuse zdůrazňují, že vyprávění místa není pouze záznamem minulosti, ale i aktivním činitelem v utváření budoucnosti. Příběhy o místech se stávají prostředkem plánování, kulturní politiky a environmentální výchovy. Zároveň vyvstávají epistemologické a etické otázky – jak zachytit pluralitu hlasů, jak reprezentovat marginalizované skupiny a jak zajistit, aby vyprávění místa nebylo redukováno na marketingový nástroj či instrument moci.

Dnešní výzkum proto směřuje k transdisciplinaritě a metodologické reflexi. Vyprávění místa se chápá jako komplexní souhra paměti, identity a kontextu, která vyžaduje kombinaci kvalitativních, vizuálních a digitálních metod (Obrázek 1). Tento přístup umožňuje nejen hlubší porozumění významu míst, ale i aktivní zapojení komunit do jejich formování a uchovávání.

V anglo-americké literatuře na poli geografie a kulturní paměti je běžný důraz na koncepty jako place-memory či memory-scapes, přičemž například Foote a Azarvahu (2007) ve svém přehledu zdůrazňuje, že paměťová krajina je formována diskurzy, institucemi a veřejnou konstrukcí minulosti v prostorovém rámci. Anglo-americké přístupy tedy často staví na liberálním individualismu paměti, pluralitě hlasů a kritické reflexi monumentů a symbolických míst. Paměť-místo je zároveň analyzováno jako součást identitních procesů a jako prostor pro alternativní narativy, například v analýzách literárních a mediálních reprezentací místa

(Schliephake, 2016). V tomto kontextu je místo chápáno jako aktivní rezervoár, ve kterém se odráží i konflikt paměti, nikoli pouze „pasivní“ scénografie minulosti (Espín, 2015; Drozdowski, Nardi a Waterton, 2016).

Obrázek 1 Vyprávění místa jako vztah paměti, identity a místa.
Zdroj: vlastní zpracování

Naopak ve střední Evropě – včetně německé paměťové školy a post-socialistických kontextů v Česku, Polsku či Slovensku – se narativy místa a kolektivní paměti vyznačují výraznějším historicko-politickým zatížením a strukturální reflexí dědictví totalitních režimů a transformace. Například ve studii Olivera Schmidtkeho „Competing Historical Narratives: Memory Politics, Identity and Democracy in Germany and Poland“ je patrné, že v Německu je paměť holokaustu a nacismu zakotvena ve veřejném diskurzu jako součást demokratického sebe-pochopení, zatímco v Polsku dominují narativy osvobození a národní suverenity (Schmidtke, 2023). Kolektivní monografie *Memory of Central and Eastern Europe: Past Traumas, Present Challenges, Future Horizons* upozorňuje, že post-komunistické země musejí vyrovnávat vícevrstvé paměťové konflikty – od společenského utajení přes dekonstrukci režimních narativů až po nová místa paměti (Marková a Kuznetcova, 2023). Německá škola navíc klade důraz na „Erinnerungskultur“, tedy kulturu paměti, která formuje instituce, vzdělávání i městský prostor (Hagen, 2009; Törnquist-Plewa, 2016).

Současné trendy propojují vyprávění místa s participací, daty a infrastrukturami médií. Digitální platformy, lokativní média a story maps vrstveně spojují osobní a kolektivní paměť s konkrétním územím a umožňují dlouhodobé sledování proměn významu (Cresswell, 2014). Angloamerický proud klade důraz na pluralitu hlasů, nerovnosti a hlas subalterních skupin; ptá se, jak se narativy rodí v mediálních sítích a jak vstupují do plánování, heritage a klimatické politiky (Drozdewski, Nardi a Waterton, 2016). Ve střední Evropě se stejné nástroje potkávají s post-socialistickou zkušeností a s institucionální kulturou paměti; sleduje se, jak rekonstrukce ulic, přeměny sídlišť a kurátorství památníků přepisují lokální významy (Schmidtke, 2023; Marková a Kuznetcova, 2023). Společná agenda zahrnuje etiku dat, anonymizaci a vlastnictví příběhů, hybridní metody kombinující rozhovory, archiv a GIS, i otázku, komu narativ prospívá či škodí. Teoreticky sílí dialog mezi humanistickou tradicí a kritickým urbanismem, přičemž klíčová otázka zní, zda narativy dokážou měnit materiální infrastruktury a skrze jaké alianční sítě aktérů (Foote a Azaryahu, 2007; Hubner, 2023).

3 METODOLOGICKÉ PŘÍSTUPY

Zkoumání vyprávění místa klade na metodologii specifické nároky. Výzkumník se nesnaží pouze zmapovat fyzické vlastnosti prostoru, ale také porozumět tomu, jak lidé prostřednictvím příběhů dávají místům význam. Metody proto musí zachytit subjektivní zkušenost, historickou hloubku a sociální kontext. Níže uvádíme šest hlavních přístupů, které se v geografickém výzkumu osvědčily.

Narativní rozhovory představují jednu z nejčastějších metod, jak zachytit osobní příběhy vztahu k místu. Jejich epistemologickým základem je předpoklad, že identita i prostor jsou konstruovány jazykem a vyprávěním (Riessman, 1993). Metoda umožňuje zkoumat, jak jedinci formují své vzpomínky a zkušenosti do koherentních příběhů. Kriticky je však třeba upozornit na selektivitu a performativní charakter na-

rativů – vyprávění není pasivní záznam, ale aktivní konstrukce, která může být ovlivněna i přítomností výzkumníka (Cresswell, 2014).

Orální historie zachycuje nejen individuální, ale i kolektivní paměť místa. Umožňuje rekonstruovat proměny prostoru v čase a doplnit oficiální historiografii o hlasy marginalizovaných skupin (Portelli, 2010). Epistemologicky nabízí hlubší vhled do toho, jak se minulost a přítomnost proplétají v aktuálním vnímání místa. Kritickým momentem je otázka reprezentace – výběr vypravěčů i způsob editace příběhů může ovlivnit, které hlasy budou slyšet a které zůstanou opomenuty.

Participativní mapování kombinuje vizuální reprezentaci s kolektivním sdílením příběhů. Metoda posiluje roli místních komunit při spoluutváření významu prostoru a dává prostor pro pluralitu hlasů (Corbett a Keller, 2004). Z epistemologického hlediska se jedná o inkluzivní nástroj, který umožňuje zpochybnit dominanci expertů a přivést do výzkumu lokální znalost. Kriticky je třeba zohlednit, že mocenské vztahy uvnitř komunity mohou vést k tomu, že některé perspektivy budou marginalizovány i v rámci participativního procesu.

Metoda fotovoice vyzývá účastníky, aby vizuálně zachytili místa, která jsou pro ně významná, a následně své fotografie komentovali (Wang a Burris, 1997). Tím se otevírá možnost zachytit neverbální a emocionální dimenze zkušenosti, které by slovní vyprávění mohlo opomenout. Epistemologicky se jedná o přístup, který propojuje vizuální antropologii a geografii a umožňuje bohatší porozumění prostoru. Limitací je interpretace obrazového materiálu – fotografie nikdy nejsou „neutrálním“ dokumentem, ale vždy nesou autorskou perspektivu.

Kvantitativní obsahová analýza psaných či digitálních příběhů o místě umožňuje zkoumat opakující se motivy a diskurzivní rámce v rozsáhlých datech. Tento přístup je vhodný pro identifikaci dominantních reprezentací místa napříč médii či časovými obdobími (Jørgensen a Phillips, 2002). Epistemologicky přináší zobecnitelná zjištění, avšak hrozí redukce komplexního významu na pouhou frekvenci slov či témat.

Digitální nástroje umožňují geolokovat příběhy a vizualizovat jejich prostorovou distribuci. Story maps kombinují kvalitativní narativ s kvantitativní geografii a podporují srozumitelnost a sdílení výsledků s širší veřejností (Esri, 2018). Z epistemologického hlediska jde o propojení subjektivního a objektivního přístupu, které může odhalit prostorové vzorce vyprávění. Kritickou otázkou však zůstává, do jaké míry taková vizualizace zachovává komplexitu a mnohoznačnost příběhů a zda je nepřevádí na příliš zjednodušený datový bod.

Metodologicky se anglo-americká literatura posouvá k analýzám diskurzů, mediálních reprezentací a kulturní geografie města s pozorností na „voice“, pluralitu a aktéry mimo centrum moci; středoevropská tradice naopak častěji využívá genealogii, archivní prameny a analýzu institucionální politiky paměti a materiálních míst (Hubner, 2023). Hubner (2023) klade důraz na prostorovou projekci paměti v kulturních krajinách, což lze snadno aplikovat i na středoevropské městské kontexty. Zatímco v anglo-americkém kontextu jsou místa paměti často analyzována skrze mediální či literární reprezentace, ve střední Evropě převládá mapování rekonstrukcí, demolice či proměn prostoru po totalitě, s výrazným zaměřením na kolektivní

paměť společnosti, jež prošly změnou režimu. Výsledkem je, že anglo-americký přístup se odklání od metodologie „paměťových politik státu“ směrem k mobilním, heterogenním a subalterním hlasům, zatímco středoevropský rámec je silně ovlivněn dědictvím transformace a institucemi, které formovaly veřejnou paměť (Foote a Azaryahu, 2007; Schmidtke, 2023; Marková a Kuznetcova, 2023).

4 DISKUSE

Koncept vyprávění místa ukazuje, že místo nelze chápat pouze jako fyzickou lokalitu, ale jako komplexní proces, v němž se protínají zkušenosti, vzpomínky a sociální interakce. Humanistická geografie (Tuan, 1977; Relph, 1976) otevřela cestu k vnímání místa jako žitého prostoru, ale až postmoderní obrat přinesl důraz na pluralitu a dynamiku těchto významů (Massey, 2013). Vyprávění místa se tak stalo důležitým epistemologickým nástrojem, který umožňuje zachytit, jak lidé konstruují své prostorové identity a jak se tyto identity promítají do podoby krajiny a městského prostředí.

Zároveň je však třeba reflektovat, že vyprávění místa není neutrální. Příběhy jsou vždy selektivní a reprezentují určitou perspektivu. Jak upozorňuje Cronon (1992), i narativy o přírodě a krajině jsou vždy formovány kulturními hodnotami a ideologiemi. To klade na geografii nároky na kritické čtení příběhů a na snahu identifikovat, čí hlas zaznívá a čí je potlačen. V tomto smyslu je vyprávění místa nejen metodou porozumění, ale i politickým aktem, který může posilovat nebo naopak zpochybňovat dominantní diskurzy.

Významným přínosem výzkumu vyprávění místa je jeho schopnost propojovat individuální a kolektivní rovinu zkušenosti. Osobní příběhy jsou zakotvené v širších historických a kulturních rámcích a jejich analýza umožňuje odhalit vrstvy významu, které přesahují individuální perspektivu (Geertz, 1973). To má dopad i na plánování a tvorbu politik, protože příběhy obyvatel mohou odhalit místa konfliktu, zanedbání či naopak lokální hrdosti, která nejsou patrná z oficiálních dat a statistik.

Metodologická rozmanitost, kterou koncept vyprávění místa nabízí, je jeho silnou stránkou, ale zároveň výzvou. Kvalitativní přístupy, jako jsou narativní rozhovory či orální historie, poskytují hluboký vhled, ale vyžadují časově náročný sběr a interpretaci dat. Kvantitativní metody, například obsahová analýza textových korpusů nebo prostorová vizualizace v GIS, umožňují identifikovat širší vzorce, ale mohou redukovat komplexitu příběhů na měřitelné ukazatele. Výzvou pro současný výzkum je proto kombinace těchto přístupů v rámci smíšených metod, které dokáží využít silných stránek obou tradic.

Důležitou epistemologickou otázkou zůstává, do jaké míry mohou příběhy „zachytit“ realitu místa. Jak připomíná Riessman (1993), narativ je vždy konstrukcí – minulost i prostor jsou vyprávěny z určité pozice, v určitém čase a s určitou intencí. Geografický výzkum by proto měl přistupovat k příběhům nejen jako k datům, ale i jako k performativním aktům, které vytvářejí nové významy a mohou ovlivnit podobu budoucího prostoru.

Diskuse o vyprávění místa zároveň otevírá prostor pro úvahy o moci a inkluzi. Participativní mapování a komunitní projekty (Corbett a Keller, 2004) sice dávají hlas místním aktérům, ale i tyto procesy mohou být ovlivněny nerovným rozložením moci uvnitř komunity. Klíčovým úkolem je proto hledat metody, které umožní reprezentaci diverzity zkušeností, včetně hlasů menšin, dětí či sociálně vyloučených skupin.

Budoucí výzkum by se měl zaměřit na hlubší propojení vyprávění místa s digitálními nástroji a na rozvoj metod, které umožní kombinovat hloubku kvalitativních dat s přehledem a zobecnitelností kvantitativních přístupů. Zároveň je nutné rozvíjet etické rámce pro práci s osobními příběhy a dbát na to, aby výzkum nebyl pouze akademickým cvičením, ale přispíval i k posílení lokálních komunit a k udržitelnému rozvoji prostoru.

V aplikační oblasti se přístupy k narativu místa a kolektivní paměti v praxi výrazně liší (Tabulka 1) – v angloamerickém světě dominují studie zaměřené např. na veřejné paměťové krajiny prostřednictvím projektů opomíjejících instituce, kde se sleduje, jak „malé“ příběhy a komunitní aktivity změnily význam místa (Drozdowski, Nardi a Waterton, 2016). Naproti tomu ve střední Evropě nacházíme bohaté případové studie, které zahrnují materiální proměnu městských či krajinných míst, jež nesou silnou stopu totalitní či socialistické minulosti – například práce Machar (2014) v regionu Haná ukazuje, že znalost místních toponym („lokálních názvů v krajinné paměti“) dramaticky klesá mezi mladšími generacemi, což dokumentuje metodologii průzkumu v dotazníku a naznačuje úbytek „prostoru paměti“. Dalším příkladem je studie Elbel (2022) o česko-polské hranici ve Slezsku, kde hraniční přechody fungují jako smíšená místa paměti, spojující (ale i rozdělující) historická narativa a ukazující, jak mohou být místa transformována na lokální symboly usmíření či konfliktu (Elbel, 2022). V německo-rakouském kontextu se přístupy více zaměřují na institucionální kulturu paměti („Erinne-rungskultur“) a její implementaci do urbanistického a vzdělávacího rámce (Krawatzek a Friess, 2020). Tyto příklady ilustrují, že zatímco angloamerické studie často kladou důraz na mediální reprezentace, diskurz a subjekty mimo centrální moc, středoevropské aplikace zdůrazňují materiální prostředí, transformaci prostoru a reflexi historických režimů. Z hlediska metodologie v praxi to znamená: angloamerické aplikace využívají často etnografii, vizuální analýzy, diskurzivní přístupy, zatímco středoevropské studie často kombinují terénní pozorování, archivní dokumenty, geografickou kartografii a kvantitativní dotazníky (Machar, 2014). Tímto způsobem se v regionu promítá dědictví socialismu či totality – například v tom, že transformace sídlišť, rekonstrukce uličních prostor nebo péče o hřbitovy německé menšiny v Česku (Novotný, 2025) fungují jako prostředky veřejné paměti a její přepisování. Tyto aplikační případy tak umožňují vidět rozdíl: angloamerický rámec je často více „kritický“ k dominantním narativům a působí z úhlu diskurzivní plurality, zatímco středoevropský rámec je silněji provázán s historickou změnou režimu, materiálním prostředím a institucemi paměti.

Tabulka 1 Rozdíly mezi angloamerickým a středoevropským přístupem k „vyprávění místa“ a kolektivní paměti

Aspekt	Anglo-americký přístup	Středoevropský přístup
Teoretické ukotvení	Důraz na koncepty place-memory, memoscapes a kulturní geografii jako prostor reprezentací a diskurzů; pluralita paměťových hlasů a dekonstrukce hegemonních narativů.	Silnější vazba na historii, kulturní dědictví a politiku paměti; důraz na strukturální dědictví totalitních a post-socialistických režimů.
Epistemologický rámec	Liberální individualismus paměti, identita jako dynamická, mnohovrstevná a fluidní; zájem o marginalizované hlasy a neinstitutionální narativy.	Paměť chápána jako národní a kolektivní proces, často spojený s politikou identity a státními či městskými institucemi.
Metodologický přístup	Kvalitativní a interpretativní metody: narativní analýza, vizuální a mediální studia, etnografie, diskurzivní přístup.	Historicko-genealogické, archivní a institucionální analýzy; důraz na materiální prostředí, mapování a rekonstrukci míst paměti.
Aplikační případy	Komunitní projekty, participativní mapování, mediální reprezentace paměti (např. umění, film, literatura).	Fyzická transformace měst a krajiny – sídliště, památníky, hraniční oblasti, ulice po rekonstrukci; institucionální rámce paměti.

Zdroj: vlastní zpracování

5 ZÁVĚR

Tento článek ukázal, že koncept vyprávění místa představuje důležitý teoretický rámec, který rozšiřuje chápání místa z pouhé geografické lokality na dynamický proces konstruování významu prostřednictvím příběhů. Na základě humanistické a kulturní geografie byl vymezen epistemologický základ, který staví místo do centra lidské zkušenosti a zdůrazňuje jeho vztah k identitě, paměti a sociálním interakcím. Historický přehled od fenomenologických a lingvistických počátků až po digitální participativní přístupy ukázal, že pojetí místa je proměnlivé a odráží širší společenské a kulturní transformace.

Metodologická část článku představila šest klíčových přístupů ke zkoumání vyprávění místa a poukázala na jejich epistemologické předpoklady a limity. Bylo zdůrazněno, že kvalitativní metody, jako jsou narativní rozhovory či participativní mapování, umožňují hluboké porozumění subjektivní dimenzi místa, zatímco kvantitativní přístupy, jako analýza textových korpusů a GIS vizualizace, umožňují zobecnění a identifikaci prostorových vzorců. Kritická reflexe ukázala, že klíčovou výzvou je nalezení vhodných kombinací metod, které dokáží zachytit komplexní a mnohoznačný charakter vyprávění místa.

Z epistemologického hlediska vyprávění místa přináší nové možnosti porozumění vztahu mezi člověkem a prostorem. Nejenže zachycuje, jak jedinci a komunity interpretují své prostředí, ale také odhaluje, jak tyto interpretace aktivně formují

podobu krajiny a měst. Tento přístup tak propojuje osobní a kolektivní rovinu zkušenosti a umožňuje geografii zkoumat prostor jako souhrn materiálních, symbolických a sociálních procesů. Vyprávění místa se stává nejen analytickým nástrojem, ale i prostředkem reflexe, který může přispět k inkluzivnějšímu a udržitelnějšímu plánování.

Budoucí výzkum by se měl zaměřit na integraci kvalitativních a kvantitativních metod, rozvoj etických rámců pro práci s příběhy a hlubší zapojení digitálních technologií. Důležitým směrem je také zkoumání hlasů, které jsou v oficiálních narrativech často opomíjeny, a hledání způsobů, jak je reprezentovat bez redukce jejich komplexity. Vyprávění místa tak zůstává otevřeným konceptem, který má potenciál dále rozvíjet geografickou teorii i praxi a prohlubovat porozumění prostorovým aspektům lidské existence.

Literatura

- ARISTOTLE. 1984. *Physics* (W. D. Ross, Trans.). Princeton, Princeton University Press.
- BARTHES, R. 1966. Introduction to the Structural Analysis of Narratives. *Communications*, 8, 1-27.
- BRUNER, J. 1990. *Acts of Meaning*. Cambridge, Harvard University Press.
- CORBETT, J. M., KELLER, P. 2004. Empowerment and participatory geographic information and multimedia systems: Observations from two research projects. *Information, Communication & Society*, 8, 2, 249-264.
- CRESSWELL, T. 2014. *Place: An Introduction*. Chichester, Wiley Blackwell.
- CRONON, W. 1992. A place for stories: Nature, history, and narrative. *Journal of American History*, 78, 4, 1347-1376.
- DE SOUZA E SILVA, A., FRITH, J. 2012. *Mobile Interfaces in Public Spaces: Locational Privacy, Control, and Urban Sociability*. New York, Routledge.
- DROZDZEWSKI, D., DE NARDI, S., WATERTON, E. 2016. Geographies of memory, place and identity: Intersections in remembering war and conflict. *Geography Compass*, 10, 11, 447-456.
- ELBEL, O. 2022. Border-crossings as memory sites? The case study of the Czech-Polish border in Cieszyn Silesia. *Border and Regional Studies*, 10, 3, 145-170.
- ESRI. 2018. *ArcGIS StoryMaps: A New Way to Tell Your Story*. Redlands: Esri Press.
- ESPÍN, O. M. 2015. A geography of memory: A psychology of place. In: Espín, O. M., Dotolo, A. L. (eds.) *Gendered journeys: Women, migration and feminist psychology*, 29-53. Palgrave Macmillan/Springer Nature. DOI: <https://doi.org/10.1057/9781137521477.0007>
- FOOTE, K. E., AZARYAHU, M. 2007. Toward a geography of memory: Geographical dimensions of public memory and commemoration. *Journal of Political & Military Sociology*, 5(3), 125-144.
- GEERTZ, C. 1973. *The Interpretation of Cultures*. New York, Basic Books.
- HAGEN, J. 2009. Historic preservation in Nazi Germany: place, memory, and nationalism. *Journal of Historical Geography*, 35, 4, 690-715.
- HEIDEGGER, M. 1927. *Sein und Zeit*. Tübingen, Niemeyer.
- HUBNER, E., DIRKSMEIER, P. 2023. Geography of placemories: deciphering spatialised memories. *Cultural geographies*, 30, 1, 103-121.
- JØRGENSEN, M., PHILLIPS, L. 2002. *Discourse Analysis as Theory and Method*. London, SAGE.
- KRAWATZEK, F., FRIESS, N. 2022. Transmitting the past to young minds. *Youth and Memory in Europe: Defining the Past, Shaping the Future*, 34, 1, 4-23.

- LYNCH, K. 1960. *The Image of the City*. Cambridge (MA), MIT Press.
- MACHAR, I. 2014. Local place names as a part of landscape memory (Case study from Haná region, Czech Republic). *AUC GEOGRAPHICA*, 49, 1, 61-69.
- MARKOVÁ, A., KUZNETCOVA, M. 2023. *Memory of Central and Eastern Europe: Past Traumas, Present Challenges, Future Horizons*. Praha, Nakladatelství Karolinum.
- MASSEY, D. 2013. *Space, Place, and Gender*. Minneapolis, University of Minnesota Press.
- MERLEAU-PONTY, M. 1969. *Phénoménologie de la Perception*. Paris, Gallimard.
- NOVOTNÝ, L. 2025. Institutionalised amnesia? Exploring geographies of memory and the care of German graves in Central Europe: insights from the Czech Republic. *GeoJournal*, 90, 1, 43.
- POLKINGHORNE, D. E. 1988. *Narrative Knowing and the Human Sciences*. Albany, SUNY Press.
- PORTELLI, A. 2010. *The Death of Luigi Trastulli and Other Stories: Form and Meaning in Oral History*. Albany, SUNY Press.
- RELPH, E. 1976. *Place and Placelessness*. London, Pion.
- RIESSMAN, C. K. 1993. *Narrative Analysis*. Newbury Park, SAGE.
- SAUSSURE, F. de. 1989. *Cours de Linguistique Générale*. Paris, Payot.
- SCHMIDTKE, O. 2023. Competing historical narratives: Memory politics, identity, and democracy in germany and poland. *Social Sciences*, 12, 7, 391.
- SCHLIEPHAKE, C. 2016. Literary place and cultural memory. In: Zapf, H. (ed.) *Handbook of Ecocriticism and Cultural Ecology*, 569-589.
- TÖRNQUIST-PLEWA, B. 2016. Cosmopolitan memory, European memory and local memories in East Central Europe. *Australian Humanities Review*, 59, 136-154.
- TUAN, Y. F. 1977. *Space and Place: The Perspective of Experience*. Minneapolis, University of Minnesota Press.
- WANG, C., BURRIS, M. A. 1997. Photovoice: Concept, methodology, and use for participatory needs assessment. *Health Education & Behavior*, 24, 3, 369-387.
- WHITE, H. 1973. *Metahistory: The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe*. Baltimore, Johns Hopkins University Press.

Narratives of Place: The Development of a Concept

Summary

This article analyses how the understanding of place in geography has gradually changed from an objectively defined space to a subjectively experienced and narratively constructed phenomenon. It shows that place should be understood as a process in which space, memory, identity and language are interconnected. The concept of narratives of place is presented as the way in which people give meaning to the environment in which they live through stories, and how these meanings are reflected in collective memory and the cultural landscape.

The article traces the development of this approach from phenomenology and humanistic geography to the cultural and digital turn. Phenomenological and existential concepts of place (Heidegger, 1951; Merleau-Ponty, 1945; Tuan, 1977; Relph, 1976) emphasized the relationship between the body, experience and environment. Postmodern and cultural approaches (Massey, 2005; Cresswell, 2014) have expanded this relationship to include issues of representation, power and plurality of voices, while contemporary digital tools such as locative media or story maps (de Souza e Silva and Frith, 2012) enable participatory engagement and visualization of stories in space. The storytelling of place is therefore interpreted not only as a theo-

retical concept but also as a practical way to understand the dynamics of cities, communities and landscapes.

The text emphasizes that exploring the narrative of place requires a combination of different methods that allow for the capture of individual experience and social context. The approaches used include narrative interviews, oral history, participatory mapping, visual methods such as photovoice and geographic information systems. These methods reveal how meanings of places are created through the interaction of people, space and memory, while also drawing attention to ethical issues of representation and the selection of voices that enter into the narrative.

In the comparative part, the author shows the differences between the Anglo-American and Central European traditions. The Anglo-American approach emphasizes the plurality of voices, community initiatives, and critical reflection on power (Foote and Azarvayahu, 2007; Drozdowski and Nardi and Waterton, 2016), while the Central European framework, influenced by the German memory school and the post-socialist context, places greater emphasis on institutional and historical layers of memory (Schmidtke, 2023; Marková and Kuznetcova, 2023). Both directions are now converging thanks to digital technologies and participatory methods that allow us to connect academic knowledge with everyday practice. The narrative of place thus becomes a bridge between theory, research, and the civic experience of space.